

Чистякова Д. Д.,

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
Науковий керівник – **Боднар О. А.**, к. е. н, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

РОЗВИТОК КЛІРИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТА ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Торгові операції у сфері фінансів — переважно автоматизований процес. Угода завершується зарахуванням чи списанням коштів з рахунку. Це відбувається після так званого клірингу.

Кліринг – це процес визначення зобов'язань, у тому числі шляхом нетінгу, за деривативними контрактами та правочинами щодо інших фінансових інструментів, валютних цінностей, за товарними операціями, що супроводжується забезпеченням функціонування системи управління ризиками та гарантій з виконання таких зобов'язань [1].

Клірингові послуги - це послуги, що надаються особою, яка провадить клірингову діяльність, під час провадження клірингової діяльності, в тому числі здійснення клірингу, відкриття та ведення клірингових рахунків учасників клірингу, клієнтів учасників клірингу (далі - клірингові рахунки), здійснення розрахунків у системі клірингового обліку та/або організації проведення розрахунків та/або поставки, а також надання інформації та здійснення заходів щодо управління ризиками (в тому числі врегулювання дефолту) [2].

Клірингова діяльність здійснюється на підставі нормативно-правових актів, які регулюють порядок проведення розрахунків та врегулювання ризиків [1-3 та ін.].

Існують спеціальні клірингові компанії (палати), які є юр.особами та займаються посередництвом у наданні такого виду послуг. Вони шукають постачальникам замовників та сприяють укладанню угоди між ними. Діяльність подібних організацій ліцензована та регулюється центральними банками (ЦП) у різних державах. У їх якості може виступати приватна чи державна компанія, що надає послуги зі зведення контрагентів між собою та нарахування компенсаційних виплат. Вона практично організовує проведення угод [4].

При клірингу відбувається «очищення» багатьох зобов'язань обох сторін з обчисленням підсумкового сальдо боржників і кредиторів. Інші функції такої зустрічної торгівлі:

- переведення цінних паперів від емітента до покупця;
- надходження грошей від одного учасника до іншого;
- надання гарантій дотримання домовленостей щодо термінових угод;
- збирання даних за завершеними договорами;
- розподіл взаємних зобов'язань щодо поставок та розрахунків [4].

За такої торгівлі знижується кількість готівкових переказів. Розширюються безготівкові платежі. Підприємства отримують можливість скоротити витрати на зберігання та транспортування грошей. Прибуток відповідно зростає.

В Україні клірингову діяльність здійснюють клірингові установи та Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках. Кліринговою установою може бути банк, біржа або небанківська фінансова установа, що створена виключно в організаційно-правовій формі публічного акціонерного товариства у відповідності до законодавства України.

Види клірингу залежать від діяльності сторін та формі взаємовідносин між ними. Існують такі види клірингу: валютний кліринг – форма співпраці між країнами, яка передбачає відсутність фактичних валютних переказів; товарний кліринг – взаєморозрахунок відповідно до наданих послуг чи товарів між установами; простий кліринг – у випадку співпраці двох сторін, які розраховуються по факту здійсненої операції відповідно домовленостей (надання конкретної послуги, постачання розхідних матеріалів для виготовлення товару); багатосторонній кліринг – співпраця багатьох підприємств між собою, наприклад, від виготовлення товару до його реалізації; міжбанківський кліринг – операції розрахунків між банками; біржовий кліринг – між юридичними та фізичними особами за цінні папери.

Кліринг, як і будь яка фінансова операція, містить вигоди та недоліки. Плюси клірингу: швидкість проведення розрахунків, відсутність зайвих витрат на зберігання та перевезення коштів, відсутність ризиків щодо коливання цін; Мінуси: заключення специфічних договорів, ризик невиконання зобов'язань однієї зі сторін, можливість помилки у даних розрахунків, що може привести до невірної перерахованої суми.

Отже, розвиток клірингової діяльності є важливою умовою для забезпечення фінансової стабільності та економічного зростання держави.

Вона сприяє підвищенню ефективності фінансового ринку, зниженню ризиків фінансових операцій та захисту прав учасників фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Про ринки капіталу та організовані товарні ринки Закон України від 23.02.2006, № 3480-IV; станом на 29.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.
2. Про затвердження Положення про провадження клірингової діяльності; Положення НКЦПФР від 13.01.2022 № 5; станом на 18.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-22#Text>.
3. Про затвердження Положення про порядок надання звітності про провадження клірингової діяльності до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку; Положення НКЦПФР від 27.12.2013 № 2994; станом на 19.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0144-14/print1489744409602090#Text>.
4. Що таке кліринг: види та особливості. Фрідом Фінанс Україна. 2022. URL: <https://ffin.ua/blog/articles/investopedia/post/shho-take-kliring-vidi-ta-osoblivosti>.